

#GRONINGEN
GROEIT OP

nr. 3

JEUGDHULP IN DE PRAKTIJK

JaZ
**Jongeren
aan Zet**

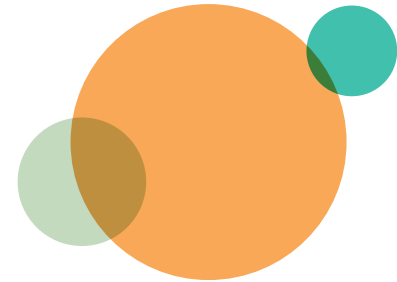
#GroningenGroeitOp, een serie compacte boekjes, waarin we telkens een vorm van jeugdhulp uitlichten, die recent, een beproefde en bestendige verbetering is gebleken. Voorbeelden van jeugdhulp uit de provincie Groningen, in de hoop dat kennis delen tot navolging leidt.

Goede voorbeelden van jeugdhulp verdienen aandacht. Heb je ook een goed onderwerp, neem dan contact op met de redactie:
info@groningengroeitop.nl

JONGEREN AAN ZET

Domeinoverstijgende hulp

- Zwaarste categorie thuiszitters (zorgmijders).
- Domein overstijgend succesvol samenwerken.
- Effectievere hulp door geïntegreerde behandeling.
- 85% naar nieuw veelbelovend perspectief.



In 2017 start de eerste fase van Jongeren aan Zet (JaZ) op initiatief van Henk ten Brinke van CMO STAMM. Het programma richt zich op jongvolwassenen met psychiatrische of psychosociale problemen die geen opleiding hebben afgerond, waarbij alle eerdere pogingen tot behandeling hebben gefaald. Ze zijn afgehaakt en zitten thuis, bij hun ouder(s), zonder school, werk of andere bezigheid en zonder perspectief op zelfstandigheid. Door eerdere mislukte hulptrajecten geloven ze niet meer in zichzelf of in hulpverlening en ontstaan geen nieuwe kansen. Omdat ze ook geen overlast veroorzaken zijn ze nergens meer in beeld. Maatschappelijk volledig uitgevallen en van de radar verdwenen.

Wie goed kijkt, ziet een diversiteit aan jongeren en oorzaken achter hun problemen. Een veelheid aan factoren die succesvolle hulp in de weg staan. De belemmeringen vormen de overeenkomst. Ze komen vaak uit gezinnen die moeite hebben het hoofd boven water te houden. Waar werkloosheid, schulden, verslaving of een andere ingewikkelde combinatie van problemen dagelijks de toon bepalen. Ze leven geïsoleerd, zonder vrienden of andere contacten en kampen zelf met psychiatrische problemen, schulden, verslaving, nare ervaringen en een laag zelfbeeld.



Henk

Kans voor de Veenkoloniën

CMO STAMM vindt in MEE Noord, Subrosa en Molendrift de juiste partners om een werkwijze te ontwikkelen. Een werkwijze, waarin ‘verdwenen’ jongeren worden opgespoord en het contact wordt hersteld, om zo jongeren vanuit hun eigen wensen te motiveren voor hulp. Een intensieve benadering door begeleiders, ondersteund door een specifiek, individueel hulpverleningsaanbod. De gemeente Oldambt en de voormalige gemeente Bellingwedde melden zich als pilotregio, overtuigd van nut en noodzaak. De pilot wordt gefinancierd vanuit het subsidieprogramma ‘Kans voor de Veenkoloniën’ en is opmerkelijk succesvol: 85% van de thuiszitters vindt een nieuw pad naar zelfstandigheid. Ze starten weer een opleiding of vinden (vrijwilligers)werk. Intensief en vasthoudend contact lijkt de crux, vertrouwen terugwinnen door in te gaan op wat de jongere zelf wil en kan en dat als behandel-doel centraal te stellen. Doen wat op dat moment nodig is, stap voor stap; door gebruik te maken van alle mogelijkheden, binnen de volle breedte van het medisch en sociaal domein. Geen losstaande behandeling, maar behandelen, begeleiden en ondersteunen op elk gebied waar het de jongere verder kan helpen, een integrale benadering op maat.

Nadat het Samirah lukt om zowel op tijd naar bed te gaan als om op tijd op te staan om te ontbijten, geeft ze aan dat ze zich verveelt. Ze slaapt minder, is eerder wakker en weet dan niet goed wat ze met de dag aan moet: de dag duurt nu immers behoorlijk lang. Dit was het moment dat de JaZ-begeleider voorstelde om twee dagen in de week vrijwilligerswerk te gaan doen. Samirah reageerde positief op dit voorstel. Er was echter één kanttekening: zij wilde vijf dagen in de week aan het werk.

Ervaren hulpverleners snappen beter wat nodig is

De investering bij JaZ blijkt met name in het begin van het traject te zitten. Met volharding proberen het vertrouwen van de jongere te winnen. De juiste dingen doen op het juiste moment. Ervaring bij de hulpverlener is een sterke pré, zo niet een voorwaarde. Lisa Matahelumual is in september 2021 aangetrokken als JaZ-begeleider, vanuit MEE Noord. Zij heeft meer dan 13 jaar ervaring in de begeleiding van jongeren, met name jongeren met een verstandelijke beperking. We kijken even vooruit in het nu:

‘Ervaring is essentieel, dat maakt dat je als begeleider geleerd hebt vooruit te denken. Je luistert naar het verhaal van de jongere en sluit in zijn taal aan. Wat wil hij, zij of hen? Vervolgens bedenk je samen met de jongere welke stappen nodig zijn om het doel te bereiken. Stappen die de jongere niet kan overzien. Laat staan dat ze de weg kennen in onze bureaucratie. Het wordt wel eens vergeten, maar voor sommige jongeren is het aanvragen van een DigiD pure horror, of simpelweg het bellen van de huisarts voor een afspraak of doorverwijzing.’ Lisa is de spil binnen het JaZ netwerk rond de jongere: ‘Ik zie de jongere het meest, meestal een keer per week. Wat we doen verschilt sterk en is afhankelijk van het plan, dat we samen met de behandelaar hebben opgezet. Ik heb een jongere, die graag

weer naar school wil. Ze heeft echter ook de zorg voor een baby en is tegelijk extreem, onbestemd angstig; een constant paniekgevoel dat op de loer ligt. In haar geval was EMDR een goede eerste stap om trauma’s te verwerken. Haar angsten worden steeds beter hanteerbaar. In september zou ze kunnen starten op de school die we samen hebben uitgezocht. Als het mij lukt om kinderopvang te regelen, want hierin valt ze ook niet binnen de reguliere regels.’

Veel jongeren in de doelgroep zijn extreem onzeker en angstig, vertelt Lisa. Ze zitten letterlijk vast in huis. ‘Traumabehandeling is vaak onderdeel van de trajecten. Waar we begeleidingsafspraken dan vaak combineren met bijvoorbeeld exposure oefeningen. Afspreken op die plekken, die de jongere liever vermijdt. Opbouwend in exposure, in nauw overleg met de behandelaar.’



Lisa

MARIEKE BOELHOUWER, ONDERZOEKER EN BEHANDELAAR
BINNEN MOLENDRIFT

Over maatwerk binnen JaZ

Zo verschillend als de problematiek is, zo verschillend is de weg naar een oplossing. Elk traject is anders, verschillend ook in lengte en intensiteit. Een jongen met hoog intelligente ouders, die thuis zit en elke dag alleen maar gamed, omdat zijn faalangst de stap naar school blokkeert, benader je anders dan een jongen die thuiszit en geen stap meer naar buiten durft te zetten, door een familiegeheim. Hierdoor is hij getraumatiseerd en heeft hij sociale angsten. Hulp voor deze jongere vraagt om een andere inzet. Stap voor stap weer naar buiten durven, eerst samen naar het einde van de straat, naar de bakker, de supermarkt en zo verder. Tot hij zichzelf veiliger voelt en we toekomen aan de traumabehandeling. Of neem het meisje, met meerdere psychiatrische diagnoses, grote problemen, en aan de antidepressiva. H  r motivatie is afvallen. Dus beginnen we met een di etist en sportschoolbezoek. Waarop de begeleiding meegaat tot het moment dat zij er zelf, in haar eentje heen durft. Om af te vallen moet je ontbijten, maar ja, dan moet je op tijd opstaan. En dat lukt alleen als je op tijd naar bed gaat. Toen haar dagritme weer op orde was, lag de basis voor behandeling open. Tegelijkertijd ontstond de verveling overdag en was de stap naar vrijwilligerswerk vanuit haar eigen motivatie snel te maken. Dit klinkt eenvoudig, maar de wijze waarop je de omstandigheden creëert  n

specialistische behandeling integreert is knap ingewikkeld, het summum van maatwerk. Wat is belangrijk? Wat doe je in welke volgorde? Die ene ingang vinden waardoor je iemand weer kan motiveren. Bij de een gaat dat snel, bij een ander is meer tijd nodig, zonder dat dat vooraf voorspelbaar is.'



Marieke

Pragmatische aanpak

Jongeren tussen de 18 en 23 jaar die het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie (MBO niveau 2 of Havo) worden begeleid door het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt. Liesbeth Wassenaar is als RMC trajectbegeleider van de gemeente Oldambt vanaf het eerste uur betrokken geweest bij Jongeren aan Zet:

'Om snel te kunnen starten zijn we begonnen met de groep uitvallers bij het praktijkonderwijs. Dat hebben we inmiddels los kunnen laten. De groep bleek uiteindelijk relatief klein. Voortijdig schoolverlaters waren er vooral op andere schoolniveaus. Ik heb in een tweede fase samen met de leerplichtambtenaar gekeken naar alle uitvallers (zonder startkwalificatie) op alle schoolniveaus die bij ons in beeld waren en die baat bij deze aanpak zouden hebben. JaZ wordt dus inmiddels breed ingezet. We proberen alle jongeren weer binnen te sluiten. Niettemin een compliment aan Marieke Boelhouwer, onderzoeker bij Molendrift, die binnen drie maanden voor de start samen met ons een werkbaar voorstel wist te schrijven.'

Jan kon meteen voor vijf dagen in de week bij een installatiebedrijf aan het werk op basis van een werkervaringsplek. In maart 2019 heeft hij een vast contract aangeboden gekregen, waarbij hij ook een opleiding mag volgen  n zijn rijbewijs mag gaan halen van zijn huidige werkgever.

Domein overstijgen

Werkenderwijs blijkt de doelgroep in de betreffende gemeenten groter dan gedacht. Reden genoeg om de ontwikkeling na afloop van de projectsubsidie in 2019 te vervolgen. Ervaringen uit de eerste fase worden in de verbeterde aanpak verwerkt. Liesbeth Wassenaar draagt jongeren aan. Samen met klinisch psycholoog Nynke Aukes van Molendrift doet ze de intake gesprekken. Wat volgt is telkens een combinatie van behandeling en activerende begeleiding, op maat van de jongere, bijstellend wanneer nodig. De behandeling door Nynke Aukes en de activerende begeleiding door Anita Eggink van MEE Noord. Gaandeweg neemt het aantal cliënten toe en betrekken Nynke en Anita meer collega's. Lisa Matahelumual wordt bijvoorbeeld aangetrokken, maar kent inmiddels ook weer vijf andere collega's die binnen JaZ werken. Elke jongere heeft op zijn beurt nooit met meer dan twee begeleiders te maken, een vast duo, essentieel voor de relatie en de voortgang. Meestal met gebruik

van Samen1Plan*, waarin de stappen en het einddoel door de jongere samen met de hulpverleners is geformuleerd en vastgelegd, in een taal die de jongere begrijpt. Stappen die in interactie tussen hulpverleners en jongere tussentijds worden geëvalueerd. Zijn we nog op de goede weg, komt het



Liesbeth

Nynke



einddoel in zicht? Wat is er eventueel nog meer nodig?

Ook in deze vervolgfase blijkt het merendeel van deze jongeren goed te motiveren om de draad van hun leven weer op te pakken. Niet dat dat gemakkelijk gaat. Er zijn veel barrières te nemen. Problemen die samenkomen, combinaties van een moeilijke thuissituatie, eenzaamheid, een gebrek aan zelfvertrouwen en zelfstandigheid, een laag intelligentieniveau, overmatig gamen, ongezonde leefstijl. Noem het maar op. Aansluiten bij deze problemen en de jongere zelf moeten deze drempels wegnemen. Liesbeth: 'Dat betekent volhouden in contact, ook als jongeren afspraken niet meteen nakomen. Samen met een jongere het plan opstellen, stap voor stap, in haalbare doelen, zodat de jongere succes ervaart. Niets motiveert meer dan succes, het gevoel dat je dingen wél kunt.'

Samen1Plan.nl

home over starten nieuws powered by referenties contact login

Verhalen uit de praktijk **Voorbeelden**

Door Jacky krijgt iedereen hulp

Moeder Sorja heeft een verstandelijke beperking en runt in haar eenje het gezin. Jacky heeft nog 2 broers en een klein zusje.

Lees meer

Elke, met behulp van het team

*zie www.samen1plan.nl/voorbeelden

Daarvoor is het nodig dat hulp zich op alle gebieden binnen het sociaal domein kan richten (onderwijs, werk en inkomen, wonen, psychische zorg en soms justitie) en dat tijd wordt genomen om ruimte voor verandering te creëren. Welke vraag is actueel? Wat te doen bij terugval? Hulpverlening aan deze jongeren staat of valt met geduld en vasthoudendheid en stabiliteit in de hulpverlenersrelatie.



Anita

Resultaat: Na in eerste instantie een haarstukje te willen hebben, heeft Kevin besloten om met behulp van EMDR zonder pet en grotendeels kaal geschoren door het leven te gaan. Dit is een enorme stap voor hem.

Hulp naar voren halen

Marco Kiel is als projectmanager van Mee Noord betrokken bij JaZ: 'We werkten in zeker zin met een voor de hulpverlening ingewikkelde doelgroep in een vrij laat stadium. Jongeren waren al uitgevallen uit het onderwijs en stilletjes verdwenen uit zicht van de eerdere hulpverlening. Geen vertrouwen meer in zichzelf en geen geloof meer in oplossingen. Vanwege de complexiteit

heb je hiervoor de meest deskundige hulpverleners nodig en daardoor is het lastig opschalen. Liever wil je naar voren, het onderwijs in, er eerder bij zijn, in een stadium dat de problemen nog overzichtelijk zijn en lichtere hulp volstaat. Nu dat wel kan, bereiken we ook jongeren, die dreigen uit te vallen, maar nog niet volledig uit beeld zijn. Achteraf was het misschien een voordeel, dat we met de groep langdurige uitvallers zijn gestart. Waar eerdere hulp, ook vanuit het onderwijs, had gefaald, zagen mensen binnen het onderwijs dat deze combinatie van jeugdhulp wel resultaat bracht. We hoefden het onderwijs niet langer te overtuigen van nut en noodzaak. Via Liesbeth Wassenaar, de betrokken RMC trajectbegeleider, ziet het onderwijs dat deze jongeren terugkeren op school, een baan krijgen of vrijwilligerswerk accepteren. Scholen dringen nu bij ons aan om hen te helpen vergelijkbare uitval te voorkomen.'



Marco

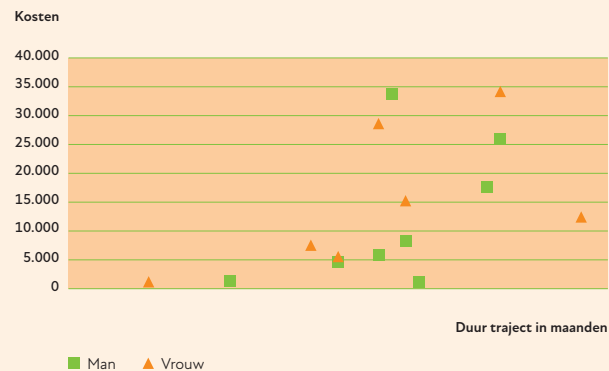
Doorontwikkeling

Kennis en ervaring, opgedaan bij Jongeren aan Zet is gebundeld in een onderzoeksrapport (Jongeren aan Zet: een weg naar arbeid en zelfredzaamheid; maart 2021). Marieke: 'We doen

nog steeds flankerend onderzoek op de aanpak. Zo leren we steeds meer over de werkzame factoren. Daarmee schep je de voorwaarden om op te schalen, een programma is dan niet meer afhankelijk van de toevallige competenties van de individuele professionals, die het programma uitvoeren. Financiering van het Jeugd Expertise Netwerk Noord Nederland (JENN) maakt het mogelijk een trainingsprogramma te ontwikkelen, waarmee de methodiek, onder supervisie door professionals van andere aanbieders overgenomen kan worden. Een steun in de rug, gezien het feit dat het JENN in het leven is geroepen om juist de meest kwetsbare jongeren niet tussen wal en schip te laten belanden. Tegelijk hebben we met dit ontwikkelingsbudget de tijd gevonden om de methodiek naar voren te halen, bruikbaar in een eerder stadium van schooluitval. Werkenderwijs ontdekken we ook nieuwe knelpunten en pakken die op. Zo zijn we in gesprek over het tekort aan plekken voor begeleid wonen; te vaak de showstopper voor de laatste stappen in de behandeling. We hielpen de kredietbank bij de ontwikkeling van een specifiek aanbod voor schuldsanering en budgetbeheersing aan jongvolwassenen en werken actief samen met andere netwerkpartners, wanneer ook maar nodig of zinvol. Waar er eerst veel aarzeling was bij Jongeren aan Zet, als 'weer een nieuw programma', blijken de resultaten nu overtuigend genoeg. Veel gemeenten en ook het onderwijs staan te trappelen. JaZ slecht muren tussen instellingen en regelgeving. Het is geen standaard behandeling, maar specialistische hulp in de breedste zin van

het woord. We regelen en geven wat de jongere nodig heeft, in de juiste samenhang, om zijn doelen te bereiken. JaZ zorgt zo voor efficiënte samenwerking tussen betrokken professionals, dwars door schotten in hulp en ondersteuning heen.'

Spreiding behandelduur en kosten voor 14 afgeronde JaZ-trajecten



Maatwerk bij JaZ leidt tot een brede spreiding in de looptijd van een behandeling, variërend van 6 maanden tot 3 jaar. De kosten variëren ook sterk, van 1000 tot 35.000 euro, maar blijven in de helft van de gevallen onder de 10.000 euro. NB. Niet in deze grafiek, maar uit onderzoek blijkt ook dat de kosten oplopen met de leeftijd van de client. Eerder starten met JaZ bespaart kosten (en leed!).

Ontschotten financiering

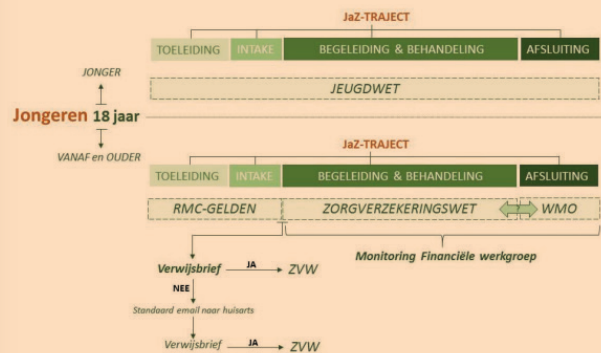
Bij ontwikkeling van Jongeren aan Zet is van meet af aan nagedacht over toekomstige financiering. Vanwege de multiproblematiek dreigen allerhande financiële schotten. Maar ook materiële controles door verzekeraars of gemeenten zouden problemen kunnen geven vanwege het integrale karakter van de aanpak. Van aanvang af is er daarom een financiële begeleidingsgroep geweest. Daarin zaten beleidsambtenaren van de gemeenten (Simonet Schroot van Westerwolde en Merel Wassink van Oldambt), een beleidsambtenaar met onderwijs en regionale budgetten voor schooluitval in haar portefeuille (Marja Hovenkamp), Menzis als grootste zorgverzekeraar (Pascal de Bruin) en de financieel verantwoordelijken van MEE Noord (Walraad van Dalen) en van Molen-drift (Maarten Wetterauw). Periodiek schoven de uitvoerenden aan. Bij aanvang werd afgesproken dat er hoe dan ook een oplossing zou komen vanwege het ervaren succes. Uiteindelijk was het baanbrekende inzicht, met dank aan Pascal, dat opschalen niet gebaat is bij een JaZ-specifieke financiering. Dit zou immers betekenen dat iedere budgethouder weer opnieuw meegenomen zou moeten worden, een exotisch model in. Zo werd een model ontworpen waarbij de behandeling zich beperkt tot behandeling en de daarbinnen vallende activerende begeleiding (wat prima past omdat navolgend aanbod in ruime mate voorhanden is), waarmee deze onder de verzekerde zorg valt (onafhankelijk van leeftijd).

Toeleiding naar behandeling valt niet onder de verzekerde zorg, waarbij het bovendien belangrijk is dat deze door dezelfde personen gebeurt die de behandeling uitvoeren. Dit hiaat werd gevuld met financiering vanuit RMC gelden. De Regionale Meld- en Coördinatiepunten, overal in Nederland gevestigd, die bedoeld



Pascal

zijn om voortijdig schoolverlaters een betere uitgangspositie te geven. Hiermee is een financieringsmodel gevonden dat landelijk schaalbaar is. Resterend knelpunt is dat RMC budget alleen beschikbaar is voor jongeren tot 23 jaar. Dus toch nog een schot; zolang het aanbod kleiner is dan de vraag, is dit (nog) geen belemmering. Ook andere knelpunten in de financiering werden vakkundig terzijde geschoven. Zo betaalt de zorgverzekeraar altijd pas vanaf het moment dat er een verwijsbrief van een huisarts is. Een groot deel van de doelgroep is echter niet in staat zo'n verwijsbrief te regelen, terwijl een hulpverlener logischerwijs geen verwijsbrief naar zichzelf kan vragen. Menzis doorbrak deze patstelling door een brief op te stellen voor huisartsen, ondertekend door Menzis en de Groninger Huisartsen Vereniging met uitleg over Jongeren aan Zet. Voortaan kon een huisarts hiermee een verwijsbrief naar de JaZ-behandelaar sturen, ook als hij de jongere niet zelf had gezien.



#GroningenGroeitOp

...licht in elk deel een succesvol programma uit, dat zich in de praktijk heeft bewezen en daarom navolging verdient. Jeugdhulp die werkt.

Jongeren aan Zet (JaZ) bedient een weerbarstige groep jongeren en jongvolwassenen. Zij zitten thuis, zonder school, zonder werk, zonder bezigheid (gamen); schulden, verslaving, verlamende angsten, trauma's. Geen zin meer in hulp. Jongeren zonder perspectief. Zo'n meervoudigheid aan problemen vraagt om een meervoudigheid aan oplossingen. Dat is logisch, maar dat dat nu gebeurt is nieuw. Aan de slag met alles wat stap voor stap en soms ook tegelijk nodig is. Geldhulp, traumatherapie, huisvesting, verslavingszorg, herstellen dag-nacht-ritme; het wordt allemaal op maat, dynamisch aangeboden, over de grenzen van elk domein. Begeleiding en behandeling gaan hand in hand.

Zoals dat hoort als je je wilt verantwoorden en als je beter wilt worden, wordt het programma wetenschappelijk gevolgd. De resultaten vragen om navolging: 85% van de vastgelopen jongeren vindt een nieuw pad naar zelfstandigheid. Lezen dus, nummer 3 van #GroningenGroeitOp. Laat het je inspireren, geef het boekje weer door, of verspreid het digitaal. JaZ, Jongeren aan Zet is weer zo'n werkwijze die ook elders in het land benut kan worden.

Namens de redactie,
Peter Dijkshoorn

Redactie:

Peter Dijkshoorn

Summer Koster

Peter Verschuren

Wil je alle nummers van #GroningenGroeitOp ontvangen, mail dan met info@groningengroeitop.nl
Heb je zelf een goed voorbeeld van effectieve jeugdhulp, laat het ons weten via ditzelfde mailadres.

Tekst: Frans Kerver

Vormgeving: Greetje Bijleveld



Gedrukt op 100% hergebruikt papier

#GroningenGroeitOp is een serie compacte boekjes over effectieve vormen van jeugdhulp, met de bedoeling dat kennis delen tot navolging leidt.

Jongeren aan Zet is een programma voor jongeren, die van de radar dreigen te verdwijnen. Jongeren die overal zijn afgehaakt, waarbij eerdere hulpverlening heeft gefaald. JaZ spoort deze jongeren op en biedt een combinatie van behandeling en begeleiding, die consequent en volhardend aansluit bij de behoefte van de jongere op dat moment. Geen voorgeschreven traject, maar maatwerk, waarbij hulp en ondersteuning integraal samenwerken, over de grenzen van het eigen domein. JaZ slaagt erin om 85% van de jongeren een nieuw perspectief te bieden. Ze gaan weer naar werk, vrijwilligerswerk of volgen een opleiding.

“De wijze waarop je de omstandigheden creëert én specialistische behandeling integreert is knap ingewikkeld, het summum van maatwerk.”

Wil je meer weten over Jongeren aan Zet (JaZ) neem dan contact op met Henk ten Brinke, Nynke Aukes, Marco Kiel, Marieke Boelhouwer, Liesbeth Wassenaar, Anita Eggink, Lisa Matahelumual, Simonet Schroot, Merel Wassink, Marja Hovenkamp of Pascal de Bruin.

